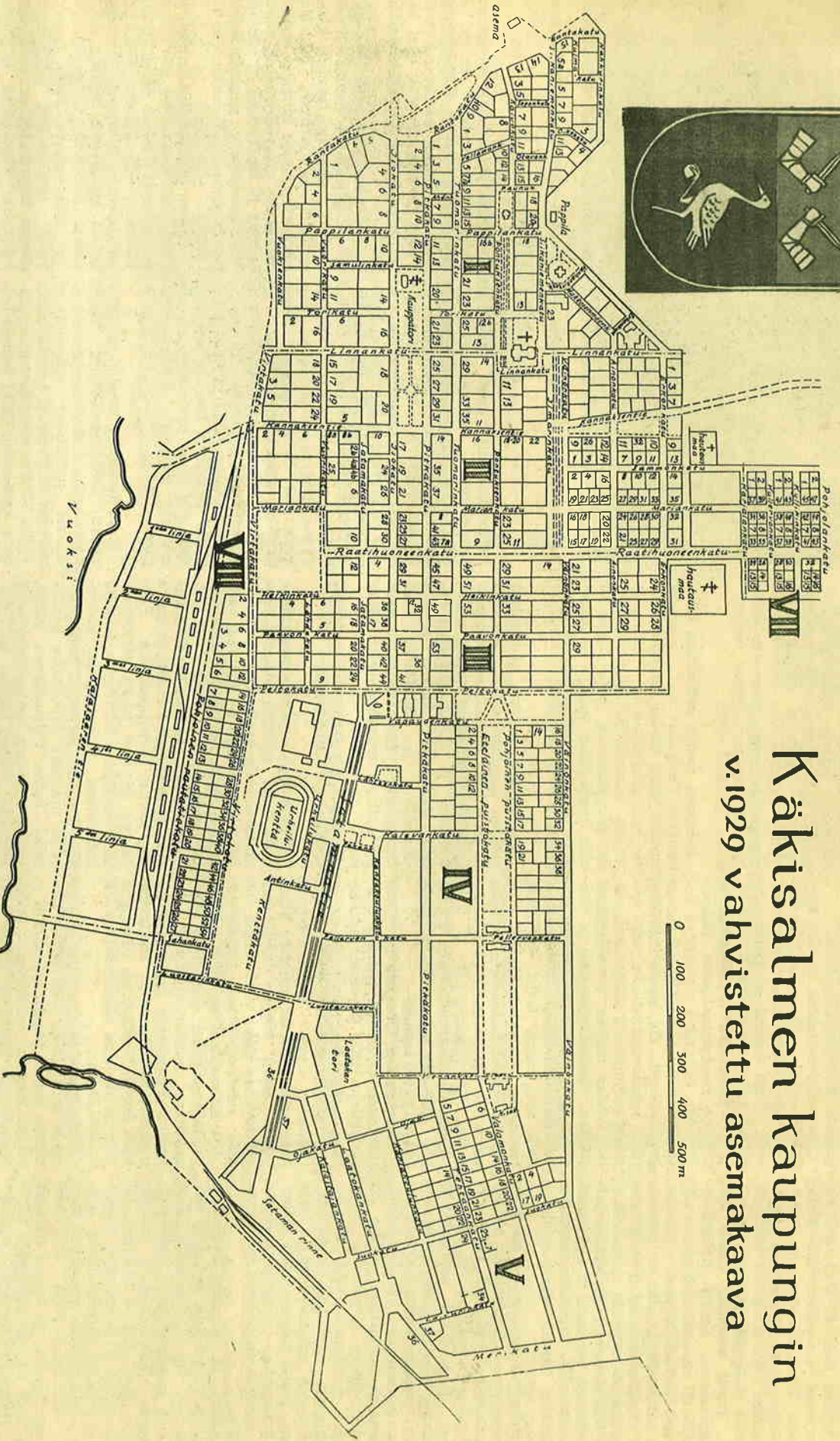
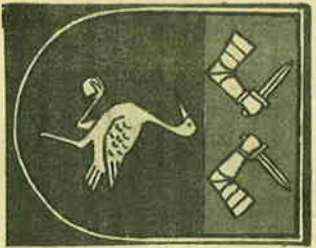

Pitäjä pitäjältä

KÄKISALMI

Käkisalmen kaupungin

v.1929 vahvistettu asemakaava

Varuskuntakaupunki

Vielä selvemmin ja näkyvämmiin Käkisalmen kaupunkivarsassa näkyi varuskunnan vaikutus. Oihan kaarnialue aivan siviiliasutuksen kyljessä Uudenlinnan upeassa puistomaisemassa. Vuoksen vetten pirtaalla. Nurkkakuntaisen yipeäsi Käkisalmenlaisilla oli tapana sanoa sitä »pohjoismäiden kauneinmaksi kasarmialueeksi.»

Käkisalmi pysyi kasvustaan huolimatta tyypillisenä pikkukaupunkina jdyllinä tuhoonsa saakka. »Omankukkain kaupunki» maaiskunnan puolivälissä 1940 luvulla, pommitusten runteluina ja autiona lähitiäin muistikuvihin.

Ne, jotka elokunsa 1941 palasivat, näkivät kaupungin maan tasalle palaneena. Vain toriä ympäröivät kiviälot enemmän tai vähemmän raunioituneina olivat pystyssä — lisäksi muutamina puisia rakennuksia jäännyt kuin näytteeksi. Kesän 1944 kalliistussa syksyyn ja toisen lähdön ollessa edessä, jäi entisten raunioille rakennettuja koteja sinne — oliko niitä kymmeniä. — JK.

Käkisalmea kohtasi perusteellinen häviö

Vielä kymmenen vuotta Uudenkaupungin rauhan (1721) jälkeen Käkisalmen henkikirjoissa oli vain 30 miestä ja 15 naista. Rajan siirtäytyä Kymijokeen oli Käkisalmi rajainnana menettänyt merkityksensä, samoin kaupunkina, sillä sen asioiden hoito jäi maaseudun viranomaisille. Vasta 1800 Käkisalmi sai oman raastuvan. Täälön sen asukasluku oli vain 400 henkeä.

Rauhallista kehitystä

Vasta sen jälkeen, kun Vanha-Suomi v. 1812 oli liitetty muuhun Suomeen alkoi Käkisalmeassa rauhallisen, mutta perin hitaan kehityksen aika. Kovia kokenut kaupunki sai seuraavina vuosikymmeninä kokea kovia takaiskua. Niinpä 1856 avatti Saimaan kanava merkiksi Käkisalmele laajoja menetyksiä kauppa-alueestaan. Seuraavana vuonna tapahtunut Vuokselan laaku vai kaupungin vierisevirtaavan mahtavan virran melkein kului ja niin menetettiin tuotoisa lohentakalustupaikka ja kaupungin Laatokan satama mataloitui vaikeakuluisiksi. Samaan aikaan Käkisalmi menetti myös silloin suurimman tulolähteen, viinannäyrynin vuokraoikeuden. Asukasluku, joka v. 1840 oli 1413 henkeä, laski vteen 1860 mennessä 1181 henkeen.

Sivistyksellisten olojen kohottaminen, satamien uudistaminen, ja kaupungin yhdistäminen maan

Käkisalmen kohtalonvaiheita kuudelta vuosisadalta

Käkisalmen historia liittyy linnan historiaan ulottuen 1200-luvulle.

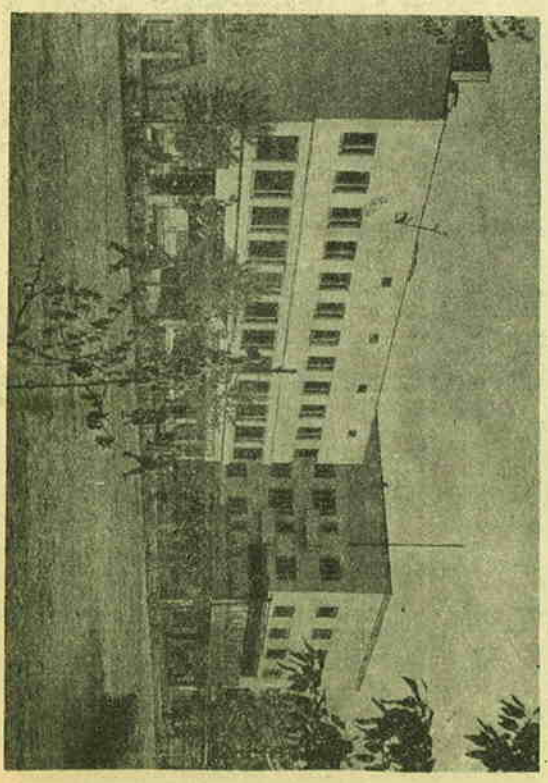
Alkuun lienee paikalla ollut esihistoriallinen kylälinna Suomenveden pohjasta Laatokkaan ulottuvan tärkeän vesireitin itäisänä päätelsteenä. Kylän vanhaisin nimi oli Karjola, venäjäksi Karjela, joka voidaan lukea joko Karjola tai mahdollisesti Karjala.

Kylällä on ilmeisesti ollut merkitystä kaupapaikkana ja sellaisena sitä tuli Venäjän ja Ruotsin riidanaihe.

Karjalan heimon itsenäisyys näytetään kestäneen 1200-luvun lopulle, jolloin se oli liitossa Novgorodin kanssa Kolmannen ristiretken perästä 1294 ruotsalainen sotajoukko valtasi linnan, josta karjalaiset täälön lienevät käyttäneet nimeä Käkisalmi, sillä ruotsalaisien valloittajain käyttämä nimi Kexholm on ilmeinen vähänö suomalaisesta nimestä. Jo seuraavana vuonna novgorodilaiset valtasivat linnan takaisin.

V. 1310 novgorodilaiset hävitettiin linnan suojan syntyneen kaupungin ja rakensivat uuden. Neljä vuotta myöhemmin karjalaiset, joiden suhteet Novgorodiin olivat kakenneet, valtasivat linnan venäläisiltä, mutta kun he eivät jaksaneet pitää sitä hallussaan omnvoimin, kutsuivat he ruotsalaisia avukseen. Novgorodilaiset saivat kuitenkin linnan haltuunsa ja rakensivat ankarasti karjalaisia kapinotsijoita.

Vuosi 1314 merkitsi linnan joutumista lähes kolmeksi vuosisadaksi venäläisten haltuun ja siitä tuli etuvarustus lähteen päin. Karjalaisia jäi asumaan Käkisalmeen ja sen ympäristöön milloin vapaanpaa, milloin sortumapaa elämästä. Ruotsalaiset yrittivät vuosina 1322 ja 1348 valloittaa linnan takaisin kuitenkin onnistumatta. V. 1411 he saivat linnan haltuunsa, mutta vain lyhyeksi ajaksi.

Vanhoja tuttuja rakennuksia tornin laidalla.

Priozérsk — entinen Käkisalmi

Neuvostoliittolaista kuvausta jälleerakennetuista kaupunkeista

Vaikkakaan viime sodan jälkeisen rakentamaa Käkisalmea, jonka nykyinen nimi on Priozérsk, kuvataan samannimisessä kirjassa. Tämä 123 sivuinen, taakan kokoinen teos on painettu Leningradissa 1960, joten sen esittämät tiedot eivät siis ole aivan tuoreita, mutta uskomme niiden silti kllnnoistavan entisiä käkisalmlaisia. Ei ole ollut mahdollista selvittää kaikkia kirjassa mainittuja ja palkannimik, jotka on muuttettu vanhaan kieliseksi. Selosemmempuissa on kuitenkin kymmenkunta Käkisalmen ja lähialueiden paikkannimet entisessä ja nykyisessä muodossaan. Priozérsk merkitsee »järvien lähellä olevaa».

Priozérsk-kirjassa on otteittain suomenkielisiä Käkisalmen yhteiskoulusta yliooppilaaksi tullut Eva Elvi Novosilainen, o.s. Kauppiainen, joka VR:n palveluksessa alkkelelle siirtymään on opettanut venäjän kielellä Lappeenrantaan lyseossa ja työväenopistossa. Karjalain kannaksen luonto on maalausselillä. Varsinkin Priozérskin ympäristöt ovat kauniita.

Kaupungin lähiympäristöä leviittänyt Vuostai-joen runsasvetinen ja laaja suisto. Täältä autkaa ihana maisema Laatokalle — maamme kaikkien suurimmalle ns. maan veden vesistöle.

Etelässä ja lännessä kaupunkia ympäröivät Vuoksi-joen verkoston monilukuiset järvet. Jokaisella niistä on oma kauneutensa ja omat suunnensa. Gusenoje-järvi (Haanhjärvi), joka sijaitsee Laatokan lähellä olevan kyläseuruston alueella, muistuttaa ääritiivolihaan hien jättiläismäistä, venyntyä kaunlaa. »Marmorin»-järvi turistikutsun lähellä, on saanut nimensä siltä, että sen granittipohja näyttää marmoripiteistä. »Ostranovojärvi» (silahduttava) samannimisessä rautatieaseman lähellä erottautuu koidista runsasvetisyydellään ja ääritiivoliensa pehmeydellä. Näin on kaikkialla Karjalain kannaksella. Suotta eivät turistit nimittäkään tätä paikkaa »Vaaleanvärisen järven seuduksi». Ei ole helpoa laakeayhteisen Vuoksen jokiuoman monilukuisia, hajallaan olevia saaria. Kaikkiaan niitä on noin 600 ja melkein jokaisen jokentkin erottautuu naapuristaan. Muutamat niistä ovat tihneen metsän peitossa, toiset esittäytyvät granittikalioiden kummallisen näköisillä ryykötillä, kolmannet ovat tulvanittujen tai matalien, huuheidin peikkujen peittämiä. Järvien ja huuheidten havuimaisen ympäröimänä Priozérsk on erittäin ykäl Karjalain kannaksen kauneimmista kaupunkeista. Aivan Laatokka-järven rannalla, siellä missä joskus alkuseit kilometrin laiturin, alukset jotka suuntaavat matkansa Valamon saarelle, nyt leviittäytyvät seluloostehtaan rakennuksi; tehdas on yksi maan suurimmista. Vuoksen laskun suulla tehtaan mereen pistäväin aukkurolinlataturin äärellä voi

usein nähdä Laatokan kytäisiä, jotka tuovat puurakke-ainetta Autonomiseen Neuvosto-Karjalaan. P:n seluloostehtaan tuotta korkeimman lajin seluloosaa, joka menee tekosellitehtaan valmistukseen. Viime vuosina on tämän tuotantolaitoksen kapasiteetti huomattavasti laajennettu. Tehtaan kallethiiv on menestyksellisesti ottanut käyttöön tekllogisen menetelän auttomatoiminn sulfidiseluloosan keittämässä. On oettu käyttöön uusia kattila-agregaatteja, jotka toimivat polymerkittien hillipolitoimella. Tehdas tuottaa vuoroaudessa 200 ton. viskoosiseluloosaa ja vuodessa n. 80 000 tonnia. Ei ole valkea kvittilla kunka merkityksellisiä ovat nämä luvut, jos othaa huomioon, että pelkessä seluloovan vuoroautuotannonsta voidaan valmistaa 1 500 000 metria selliteknagasta.

Sotienvuotensuunnitelman aikana (vv. 1959-65) seluloosan tuotanto kasvaa 88 000 tonnia.

Yksi tehtaan työosasto valmistaa tuotannon alkajista jättestä ertstyalaittoja, jotka käyvätkään asunotrakennustyössä.

Suurta kunnioitusta sekä tehtaan työläisten että kaupunkilaisten keskuudessa nauttii nykyään elikkellö oleva Sergei Vasiljevitsch Pokrovskij, joka vielä äskän oli ertsa seluloostehtaan johkokonkitoija. Kuitenkin Pokrovskij on elikkellöä aihostaan »paperilla». Ammatkkaan insinööri-artikkeleht, hän kuuluu Priozérskin kaupunginseuroon. Huolimatta 85 ikävuodestaan Sergei Vasiljevitsch väsymättä ahertaa tähtään tälken edustajavollisuutensa.

Seluloostehtaan alueella on myös spritehdas, joka antaa vuosittein erästä dekalitroia spritiä ja sadoja tonneja rehdullivaa. Seluloostehtaan tuotannon jätteet ovat sen (sprin) valmistamisen rakaeluunsa.

Kaupungin vanhin teollisuuslaitos on saba, joka tuottaa korkealaatuisia sahatevrasa. Se lähkee Neuvostoihton valtaville työmaille sekä kansandemokraattislin mahlun. V. 1967 saba tuotti yli suunnitelman 4 000 m³ sahatevrasa.

Viime vuotensa sahalaitos on ruvennut valmistamaan puita pakkauslaitokelta maamme useiden kaupunkien tilauksista. Työssä on pelkälään sanoo, että 19-sataluvulla latakseilla kolmi yksi ahoo prinlatiivinen raamisaaha kaupungin tavetta tydyttämässä.

Teollisuuden nähdän suuri merkitys on myöskin granittin louhinnalla, jota harjoitetaan »Kuznetsov» louhinta-alamalla; se sijaitsee kaupungin pohjoispuolella. Äskettäin ertsa prikaati valmistaa laattoja yli 80 m³:n suuruisessa mahlkaleestä. Yksi näistä laatoista, suuruudeltaan 18 m² — käytettiin S. M. Kirovin muksopasteaan jalustaan Platigorskissa. Priozérskin granittista on pystytetty myöskin

Kaikkien suurin paikallisen teollisuuden lukevryys on aluusekuvakauda, joka tuottaa meee maanme eri kaupunkeun. Priozérskin lähellä olevalle brigadun (Parnä) asuinalueelle, jossa joskus or ollut Permovan ravuun — sakeitin sijottuu ravuvalokombinaatti.

Valittomasti kasvava kaupunkilin autojen sijottupalkkoja. Edelleen on järjestetty säännöllinen autovuokaus kolhoosien kesken: »Antitkainen» ja »Juzerinskunimiset sekä sovhoosien kesken nimillä »Melnikov» ja »Sudakov», sekä »Kommunar», ynnä västien kaupunkipiirien asuuskeskusten kaunsa.

Kaupungissa linjurit liikennöivät kolmea vakinaista reittiä.

Priozérskin kalamistustehtaan seen, joka sijaitsee »Morofojan» asuinalueella kehitekkään uusia kalalajeja Laatokan ja Karjalain kannaksen järvien eläimistön rikastuttamiseksi.

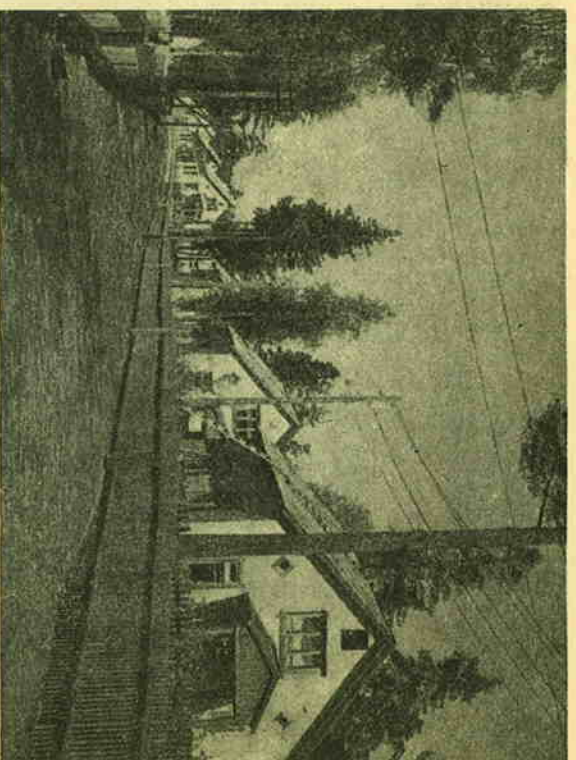
Joka syksy pannaan konehauontaan yli miljoona miltamunaa, jotka on koottu pyyntipalkoilla. Pääläissa ne ovat lohan, järvirollelin ja neriälisen miltamunaa. Mädistä kehityneet kalapolkaset päästetään kevytsillä järveen. Tehdas vielä jeele muuttain arvokkaita kalalajeja, kuten Pelopusjärven silka, Baskalin mullkun karpas riekeryttyä »ripusia». Näiden kalojen miltä tuodaan Volhovin kalansäätustehaalla. V. 1968 Priozérskin tehlaalla konehaudotin muuttamia miljoonia silkakalojen miltamunaa. Priozérskin eläimistön miteonkittotissa työssä johtaa alkaseuran muhinn turkisteksukuksen lähellä oleva hankinta kolmasto, joka sijaitsee »Jasnoje» (=selkä, kirkas) asuinalueella. Täällä kasvatetaan ja hoidetaan hopea-mustaohioista ketuja. Tällaisia eläimistöjä on perustettu Priozérskin kaupunkialueen muutamihin muhnikin kolhooseihin.

Priozérsk on Leningradin alueen yksi maanviljelysperitkekkulasta. Vuotena 1969-70 sodan -valkoosomäläläisten kanssa — loputtua Karjalain kannaksen paikallinen väestö pakkoistrettiin Siss-Suomeen. Priozérskin kaupunkipiiriin, kuten yleensä monin muhin Karjalain kannaksen alueisiin nähden täytyi kalikki asuttaa uudelleen. Neuvostokansan sanannukaisesti muodosti kolhooseja ja sovhooseja sautonomaille- lukuunottamatta muutamia vanhoja sieillä täällä olevia maantilojen rakennuksia. Neuvostohallitus antoi siirtolaisille suuria alineellista avustusta edullisilla ehdollia antessaan heille maatalouskonelita, karjaa, kyivösimentä. Tehävään tulos — maatalouden jälleerakentamisen Karjalain kannaksella oli lyhyessä ajassa ratkaistu. Lukuisille pienille maatiloille syntyi valtavia kolhooseja ja sovhooseja, jotka varustettiin teknillän parhailta saavutuksilla.

Nyt Priozérskin kaupunkipiirissä laskeaan olevan 17 kolhoosia ja 5 sovhoosia sekä 2 kaalandydy-arvella.

Nämä kolhoosit ovat uhrautuvalla työllään hankinneet itselleen olkuden osallista koko Neuvostoliittoa edustavaan maatalousnäyttelyyn v. 1958.

Sitten sodan on Priozérskin ulkonäkö muuttunut aivan toisenlaiseski. Siellä missä muutama vuosi sitten oli vain autioita tonetteja, nyt leviittäytyy korttelittain asuinlaajoja.

Larnovin katu ja Waldhorin rakentamisen alkoilla syntynyt oman-kotatusta.

Huomattavasti ovat kasvaneet kunnallisen rakennusohjelman määrärahat. Kun v. 1945 käytettiin 5000 kaupunkitöistä, Selluloostehtaan rakennusten pystyttämiseen 489 000 rupl. v. 1957 käytettiin 1 811 000 rupl. Yksistään viime vuosiha on luovutettu käyttöön n. 40 000 m² asuinhuoneiden lattapiinta-ala.

Rakentajan ammatti on keittäas kaikkein arvossapidetyin nykyisessä Prissa. Eikä se ole ilmakkään Tokkopa voi ilman ylipreitä puhua Pr:n rapparitrikaatin työstä.

Viime vuosina on työläisten henkilokotitaisen työn tulokseksa rakennettu 85 taloa — 3100 m² yleisiä sukioita. Nyt juuri lähenee loppuun vielä 100 talon pystyttämistä; nämä talot kuuluvat yksityisoimistajille

Rautatieaseman lähellä on Priozérskin jokilikkemelaturi. Täällä keskälkänä matkustajamooottorilaitukset suoratavat säännöllisesti matkoja Kuznetsovin asuinalueelle V, Ta, S.P.S:n turistikeskukseen Kirovin kolhoosin, Näillä reiteillä hotaas kahdeksan moottorivenettä, jolhin mahtuu 80-100 matkustajaa.

Nykyisin kaupungissa toimii 3 keskkoulusevelista oppilaitosta, siss-oppilaitos, työläisnuorisokoulu ja keskkoulu; näitten lisäksi alkeis-koulu ja kaksi 7-vuotiekoulua. Kaikkien pienimpiä varten on 2 lastenseimeä ja 3 lastentarhaa. Rakennuksessa, missä ennen Suurta Isänmaallista sotaa oli metsätieteiden opisto, on nyt maatalousmekanikkojen oppilaitos. Samanlainen koulu on myös Melnikovin asuinalueella.

Määräyremekkojen — lähellä kaupungin keskustaa — on rakennettu kaunis kalasikerroksinen talo; se on seluloostehtaan työläisille omistettu kulttuuritalo. Priozérskin keskuksissa on kaupungin kulttuuritalo, jonka näyttämölle vakinaisesti saapuvat Leningradin konserttyhdistysten, paikallisehtereldien ja taitteenharrastajien kollektivit.

Käksälmen ja sen naapuripiirijien nykyisiä ja entisiä pelkannimä: Suurtemä — Jarkole Norjoki — Brigadofe Triuri — (Ilman seutu) — Vaalilevo Sakkola — Gromovo Kivinhelmi — Losevo Suvanto — Ozero Suhdolokoje Taipaleenjoki — Reka Bumaja

Juttuna hihtyviä kovat on lantata vanhäikkäläisessä PRIOZÉRSK-kirjassa.

PERENNOJA II

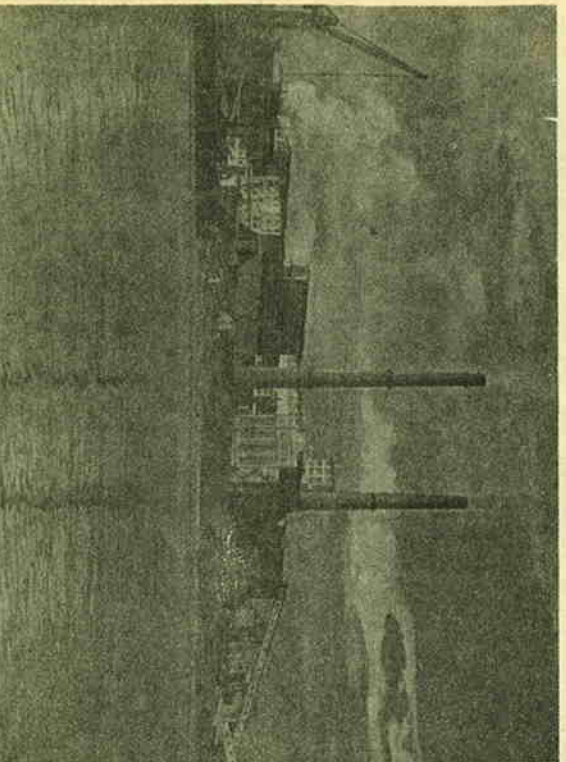
Muistoja Käkisalimesta 40 vuoden takaa

Maksteri Eeva Kauppiainen jatkaa joltin aika sitten tehdessämmme olleita muistelmiaan Käkisalimesta. Hän oli nuorena pampinuvana Käkisalmen papplian emäntänä v. 1931-1933.

Käkisalmi oli pieni kaupunki, mutta elämä sykki siellä yrittäilään vilkkeana. Vielä neljövuoosikymmentä sitten kaikki käkisalmlaiset tunnivat kolmen toisensa. Tosin uusi aika ryynnisti sisään, kun Waldhorin tehdasta aloitettiin rakentaa ja kaupungin väkiluku kasvoi nopeasti muuttamassa vuodessa 1930-luvun alkupuolella. Elämän meno ja työllä alkoi muuttua. Autoja ei vielä silloin ollut meidän tuttavapiirissämme kenelläkään. Pappilan neljövuoosillä trilloilla ajelimme maase-

Muistelmien kirjoittaja maksteri Eeva Kauppiainen

Seluloostehtas (ent. Waldhor) nykyisessä asussaan.